

INFORMAČNÍ LISTY č. 45

PROSINEC 2016

Informační listy číslo 44 a 45 za rok 2016 vyšly v rámci *Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2016, Č.J. MSMT-9561/2016-3.*

OBSAH

Co se stalo

Slovo úvodem

K některým našim činnostem podrobněji

Za památkami Vlašimska a Voticka

Voticko a Vlašimsko

K některým dalším činnostem podrobněji

Historie školních budov – od tereziánských reforem po současnost

Umění, vzdělanost a zbožnost Karla IV.

Slavnostní zahájení projektu Příběhy bezpráví

Topografie teroru – Hierarchie zločinu

Tradiční ústecké setkání učitelů s Josefem Märcelem

Holocaust ve vzdělávání – 2. cyklus

Národní filmový archiv

Dokumenty

Hodnocení SŠ učitelů žáky

Agora

Beseda se Světlanou Alexijevičovou

Zahraniční spolupráce

Euroclio v roce 2016

Projekty, projekty

Mediální výchova a její využití v hodinách dějepisu

Spolupráce s Sdružením historikům

Sjezd historiků 2017

Nápady z hodin

Mediální výchova na I. stupni

Najdi vhodnou fotografii

Pohled na naše role

Pohled na naše role 2

Příběhy bezpráví na SŠ

Příběhy bezpráví s 8. a 9. třídou

Pomůcky

Divadlo Líšeň

CO SE STALO aneb LEDEN – SRPEN 2016

ZÁŘÍ – vyšly Informační listy č. 44 - spřátelená Asociace nositelů legionářských tradice (ANLET) informovala ASUD, že ukončila činnost a nově působí pod názvem Centrum české historie <http://www.centrumceskehistorie.cz/> - ve dnech 26. až 30. září se v Bělorusku předseda ASUD účastnil mezinárodního semináře na téma mediální výchova; pohovořil o zkušenostech českých učitelů s využitím mediální výchovy ve výuce dějepisu - bylo potvrzeno partnerství s organizací *Žiju v demokracii* – <http://www.evropskehodnoty.cz/>.

ŘÍJEN – dne 6. října se členové výboru ASUD účastnili slavnostního otevření výstavy v Národním pedagogickém muzeu J. A. Komenského věnované historii školních budov – členové výboru ASUD se 7. října účastnili besedy se Světlanou Alexijevičovou, nositelkou Nobelovy ceny - v měsíci říjnu poslal jeden ze členů dotaz výboru, zda by se nemohla konat dějepisná olympiáda pro SŠ;

výbor se v tomto smyslu dotázal na MŠMT; odpověď zatím nepřišla - dne 22. října proběhla podzimní exkurze na Vlašimsko a Voticko – začala spolupráce s Městskými divadly pražskými – 25. října ukončil NIDV programem v Emauzském klášteře celoroční cyklus přednášek a seminářů věnovaných Karlu IV.; ASUD byl při tom!

LISTOPAD – v úterý 1. listopadu zahájil v pražské Lucerně předseda vlády B. Sobotka za účasti členů ASUD 12. ročník projektu Příběhy bezpráví - ve dnech 4. a 5. listopadu se členové výboru účastnili semináře Topografie teroru – hierarchie zločinů v Památníku Lidice - v sobotu 12. listopadu měl proběhnout 50. seminář ASUD, ale na konec byl zrušen - dne 17. listopadu odvysílala Česká televize v hlavním zpravodajském pořadu Události reportáž o výuce moderních dějin; z ukázky z výuky ve škole a na základě rozhovoru s předsedou ASUD bylo řečeno, že výuka má probíhat živě, základem výuky je prožitek, který si žák spojí s událostí – během podzimních prázdnin připravil J. Márc trdiční setkání pro učitele v Ústeckém kraji - 24. až 27. listopadu proběhl čtyřdenní seminář II. stupně v Terezíně; vyučující řešili problematiku holocaustu ve výuce.

PROSINEC – výbor obdržel z České televize dotaz k problematice hodnocení vyučujících na SŠ studenty - byly sestaveny metodické listy k roku Karla IV. a odeslány do tisku – byly sestaveny Informační listy číslo 45 a odeslány do tisku.

SLOVO ÚVODEM

ZPŮSOB TOHOTO PODZIMU ZDÁ SE MI PONĚKUD NEŠŤASTNÝM

Když jsem jezdil na tábor, měli jsme tam hlavního vedoucího, který ráno, při nástupu vedoucích před budíčkem, říkal opozdilcům, že kdo se ráno zpozdí o pár minut, večer mu byude chybět minimálně půl hodiny. Tak trochu jsme se jeho slovům smáli, na rozdíl od něho jsme byli kluci mladí, ale jak postupně přicházím k jeho rokům, dávám onomu muži celkem za pravdu.

Bezpečně a jistě vím, že jsem koncem srpna ztratil tři dny. Čekali jsme na škole, až za kolegyni nastoupí náhrada. Nebyly úvazky, nebyl rozvrh. Čekali jsme a nevěděli. Tři dny.

Myslel jsem si, že čas ztracený čas doženu, opak se však se však postupně stával pravdou. Přibývaly úkoly, povinnosti. Čas najednou chyběl. Jenže jak jsem postupně zjišťoval, na podzim roku 2016 chyběl čas kde komu. Kamarádům, kolegyním, profesorům, docentkám. Téměř nikdo, jak se dnes říká, vůbec nestíhal. E-maily kolovaly se zpožděním, práce se odevzdávaly po termínu a najednou -

- najednou nebyl seminář. To se za existenci ASUD ještě nestalo! Jenže jsme s ostatními členy výboru stáli před důležitým rozhodnutím: Když se přednášející (samozřejmě z nedostatku času) na poslední chvíli omluvili, měli jsme pozvat narychlo někoho neznámého? Riskovat, že přijedete a nebudete spokojeni? Kolik by Vás bylo? Ve hře se objevilo několi proměnných. A nebyl čas. Čas totiž letěl a zrychloval! Nechtěli jsme riskovat, nebyl čas riskovat, ani důvod. Raději jsme seminář zrušili. Moc se omlouváme (alespoň na omluvu máme čas), nebyl seminář.

Ani počasí se nějak výrazně nesnažilo, po krásných dnech přišlo rychle ošklivé a zamračené podzimno, které vystřídaly mrazy, a teď když se blíží Vánoce, po sněhu ani památky.

Není čas, není počasí, řečeno s klasikem: způsob tohoto podzimu zdá se mi poněkud nešťastným.

A zjišťuji, že nejsem sám, kdo s letošním podzimem nesouhlasí.

Proto přeji všem, aby v novém roce přišlo šťastné jaro 2017. A aby se zase konal seminář – už ho chystáme!

K NĚKTERÝM NAŠIM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

Z tradičních akcí proběhla na podzim jen exkurze. V redakci se sešly dva příspěvky. Což je dobře, protože každý přináší poněkud jiný pohled. Oba však potvrzují, že se exkurze Lence Dvořákové i Lídě Bursíkové stále daří!

ZA PAMÁTKAMI VLAŠIMSKA A VOTICKA

Exkurze ASUD v sobotu 22. října 2016

22. listopadu 2016 jsme absolvovali podzimní exkurzi ASUD do okolí Vlašimi. Prohlédli jsme si různá místa a poučili se od laskavých průvodců o mnoha zajímavostech.

Ráno jsme vyrazili autobusem z tradičního stanoviště v ulici Na Florenci a naší první zastávkou byly Soutice. V budově bývalého špýcharu je zřízeno muzeum, v němž nás uvítala paní starostka. Z jejího zasvěceného projevu bylo znát, že se o obec velmi zajímá. Některé vystavené exponáty nám kromě starých časů připomněly i významné osobnosti, např. Vojtěcha Zamarovského nebo Emu Destinovou. Hrob Vojtěcha Zamarovského bylo možné navštívit na místním hřbitově. Škoda, že zámek také není přístupný veřejnosti.

Pokračovali jsme do Trhového Štěpánova, kde jsme si chtěli prohlédnout židovský hřbitov, ale bohužel bylo zamčeno. Odvážlivci kvůli lepší fotce přelezli zeď, ale my ostatní jsme se alespoň prošli kolem.

Mnoho zajímavých informací nejen o životě Bedřicha Smetany a jeho rodiny jsme se dozvěděli na zámku v Růžkových Lhoticích. Ochotný průvodce se nám velmi věnoval a zásobil nás vtipnými postřehy.

Poté jsme dorazili do Vlašimi a spěchali do zámku, kde jsme se podrobně seznámili s rodem Auerspergů. Bohužel kvůli bohatému programu a menšímu zpoždění jsme si nestihli prohlédnout věhlasný park ve Vlašimi.

V Kondraci jsme obdivovali románské prvky v kostele sv. Bartoloměje. A poté nás zdejší farní muzeum velmi pěkně zpracovanou expozicí přeneslo o sto let zpátky. V románském duchu jsme pokračovali do Libouně, kde jsme navštívili rotundu sv. Václava s nástěnnými malbami.

Poslední úsek exkurze byl věnován bitvě u Jankova. Nejdříve jsme se zastavili u památníku, a pak jsme se přesunuli do muzea ve Voticích, které je umístěno v nově zrekonstruované budově františkánského kláštera. V muzeu jsme měli možnost se prostřednictvím průvodkyně a mnoha názorných panelů dozvědět nejen o průběhu slavné bitvy, ale i o historii Votic a významných osobnostech spojených s tímto městem. Po krátké zastávce u Božího hrobu jsme výlet zakončili v kostele sv. Františka, kde jsme si mohli prohlédnout Pannu Marii Votickou.

Barbora Novosadová

VOTICKO A VLAŠIMSKO

Podzimní exkurze ASUD 22. 10. 2016

Rekordně obsazený autobus vyrazil brzy ráno z Prahy směr Vlašimsko. První zastávkou byly Soutice, resp. místní muzeum, které vzniklo z původní budovy kontribučního špýcharu. Vystavenou regionální všehochutí nás provedla nadšená místní starostka. Při vstupu nás potěšila rozpálenými kamny, aby prý vzácným návštěvníkům nebyla zima. Za zmínku stojí koutek věnovaný spisovateli V. Zamarovskému, který měl v obci chalupu a je pochován na místním hřbitově.

Židovský hřbitov v Trhovém Štěpánově byl bohužel v sobotu zavřený. Náhrobky však byly dobře viditelné i přes vyšší zeď, kterou neváhali skalní fotografové z řad účastníků zájezdu přelézt. Jazykovou lahůdkou byl výklad průvodce v Růžkových Lhoticích, kde je barokní zámeček věnován expozici Hudební tradice Pardubicka. Osm let zde strávil s rodiči mladý Bedřich Smetana. Pan průvodce vtipným výkladem líčil pubertální strasti a slasti mladých hudebníků, jejich milostné, studijní i finanční eskapády. Zpustlý zámeček prošel v minulých letech náročnou rekonstrukcí, neboť zde dle slov pana průvodce po roce 1948 „bačovali jézéďáci“.

Vlašim nás přivítala krásným parkem a zámek. Zámek je spjat s rodem Auerspergů, kteří hráli v 19. století významnou roli v dějinách Rakouska – Uherska. Vše se stihnout nedá, proto část účastníků dala před prohlídkou parku přednost vyhlášené cukrárně na krásně opraveném náměstí. Kondrac, obec s románským kostelíkem, nabídla účastníkům pohled z věže na nedaleký Blaník. Roztomilé je malé Farní muzeum, jediné svého druhu v České republice, otevřeno bylo roku 2010. Je zde vystaven autentický interiér fary z přelomu 19. a 20. století. Návštěvník zde spatří kuchyň, osobní pokoj pana faráře, farní sál, kancelář, chlebovou pec i bylinkovou zahrádku a výběh pro ovce. Cestou do Votic je u silnice pomník bitvy u Jankova, kde Švédové zvítězili nad Rakušany roku 1645.

Poměrně nevelké městečko Votice se může pyšnit několika historickými objekty. Je to např. kopie Božího hrobu v Jeruzalémě, kostel sv. Václava s vyhlídkovou věží, kostel sv. Františka a nově velkoryse zrekonstruovaný rozsáhlý klášter s expozicí bitvy u Jankova, expozicí života františkánských mnichů a Galerií sakrálního umění.

Temné předpovědi propršené soboty se naštěstí nenaplnily, a tak si účastníci mohli užít podzimního předdušičkového víkendu. Dík patří opět našim organizátorkám, Ludmile Bursíkové a Lence Dvořákové.

Martina Kalčíková

K NĚKTERÝM DALŠÍM ČINNOSTEM PODROBNĚJI

HISTORIE ŠKOLNÍCH BUDOV OD TEREZIÁNSKÝCH REFORM PO SOUČASNOST

Národní pedagogické muzeum, čtvrtek 6. října 2016

Za přítomnosti hostů z MŠMT a členů několika dalších organizací (např. ASUD) proběhlo slavnostní zahájení výstavy *Historie školních budov - od tereziánských reform po současnost*. Jak řekl PhDr. Jan Šimek, u této problematiky je zajímavé, že dosud nebyla plně zpracována. Proto je i cennou knižní publikace, která s otevřením výstavy vyšla.

Slavnostní zahájení bylo doplněno několika zajímavými ukázkami z dobových školních kronik. Účastníci se například dozvěděli, že karlínská

základní škola byla postavena díky výnosu z piva, neboli čím více Karlínští konzumovali pivo, tím více přispívali na vzdělání svých dětí. Zajímavá byla i zahajovací řeč během otevření základní školy v Křečovicích, kde byl ředitelem otec hudebního skladatele Josefa Suka. Další z příspěvků, které četl Jan Vlasák, se věnoval problematice přeplněnosti tříd.

Součástí výstavy je i několik papírových modelů z dílny Josefa Kropáčka.

Muzeum zamýšlí s projektem dále pracovat a vytvořit mapu historických fotografií školních budov.

Výstava je přístupná do 31. srpna 2017 a členové ASUD si ji budou moci prohlédnout během jarního semináře dne 22. dubna, který se bude konat v prostorách muzea. <http://www.npmk.cz/muzeum/historie-skolnich-budov-2016>

UMĚNÍ, VZDĚLANOST A ZBOŽNOST KARLA IV.

Emauzský klášter 25. října 2016

Seminář pro vyučující připravil Národní institut pro další vzdělávání. Jednalo se o poslední seminář z cyklu úspěšných seminářů o Karlu IV., které pracovníci NIDV připravili.

S PhDr. Kateřinou Kubínovou, PhD. z Ústavu dějin umění, v. v. i, Akademie věd ČR se účastníci setkali dvakrát. Paní doktorka nejprve představila emauzský klášter jako duchovní centru. Zabývala se založením a proměnou okolí. Další část patřila problematice, odkud přesně přišli mniši. V této souvislosti připomněla *Bašskou desku*, na které je tzv. *hranatá hlaholice*, kterou se později psalo i v Emauzích, zatímco velkomoravská hlaholice byla *kulatou*. Další zajímavou písemnou památkou, která však je již spojena s klášterem, je tzv. *Remešský evangeliář*, který se skládá ze dvou částí, psané cyrilicí (tento staroslověnský text věnoval klášteru Karel IV.) a hlaholicí (text, ve kterém byla použita i stará čeština, vznikl v klášteře).

Budova kostela měla ve své době na dnešní poměry vysokou střechu (nový model se nachází v expozici), jednalo se o trojlodní kostel, v němž jsou všechny tři lodě stejně vysoké. První dva opati pocházeli nejspíše z Chorvatska, ale další již byli Češi. Dále se autorka příspěvku věnovala krátce vývoji v novějších dobách.

Druhou přednášející byla PhDr. Eva Doležalová, PhD., vedoucí Oddělení dějin středověku Historického ústav Akademie věd ČR. Posluchačům přednesla obsáhlý příspěvek o proměnách moderního historického bádání a roli Historického ústavu AV ČR v evropském výzkumu.

Po přestávce na oběd se vrátila paní doktorka Kubínová a provedla účastníky semináře jednak výstavou *Slovanský klášter Karla IV. – zbožnost, umění, vzdělanost*, jednak ambitem a přilehlou císařskou kaplí a kapitulní síní, kde se věnovala unikátnímu cyklu nástěnných maleb. Tento cyklus maleb nemá svým rozsahem a ikonografickým programem v Evropě obdobu.

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ PROJEKTU PŘÍBĚHY BEZPRÁVÍ

Praha, kino Lucerna 1. listopadu 2016

12. ročník projektu Příběhy bezpráví zahájil předseda vlády Bohuslav Sobotka, který ve svém projevu ocenil pedagogy a řekl, že je *důležité znát vlastní historii. Je důležité ji nezapomenout. Historie má totiž tendenci se opakovat. Často v tom zlém a ještě horším.* Proto je důležitá lidská statečnost, aby zvítězila svoboda. Jak zdůraznil, *hodnoty lidskosti a demokracie nejsou samozřejmé, což potvrdil zmínkou o procesech v 50. letech.* A právě tady je velký přínos projektu *Příběhy bezpráví*, který se snaží *mladému člověku předávat nezaujatý obraz.*

Letošní ročník ročník byl věnován památce čišošťského faráře Josefa Toufara. Proto před zaplněným sálem promluvila Toufarova praneteř Jitka Cvetlerová.

Studentská porota vybrala ze 17 nominovaných 3 laureáty ceny. Zajímavý byl nejen výběr laureátů, ale také osobností současné politické scény, které ceny předávaly.

Jiřímu Světlíkovi, prvnímu oceněnému, který byl vězněn jak nacistickým, tak komunistickým režimem (o J. Světlíkovi viz <http://www.skautskyinstitut.cz/stories/jiri-svetlik-1924/>) předala ocenění Magda Vašaryová. Známa slovenská politička a herečka připomněla výsledky světového průzkumu, dle kterého je 90% obyvatelstva (nehledě na původ, vzdělání, rasu apod.) náchylné ke zmanipulování. Z toho vyplývá, že 10% ne, to jsou ti hrdinové. Když se Jiřího Světlíka ptali, kde bral sílu, aby oběma režimům odolal, pravil, že *ve skautingu; dal jsem slib, že budu milovat vlast a sloužit jí. Dělal jsem to a doplatil na to...*

Páter Ondřej Karel Frgal (více viz např. <https://udalosti.signaly.cz/1306/nepritel-republiky>) se ocenění nedožil. Plaketu přišel z rukou ministra kultury Daniela Hermana převzít otec Richard od sokolovských kapucínů. Konferenciér Saša Michailidis uvedl pana ministra slovy, že s ním jako s ministrem sice občas nesouhlasí, ale zase je na něho *jako na prvního ministra hrdý*; jeho slova vyvolala v sále obrovský potlesk.

Františku Teplému, třetímu laureátovi, předal ocenění ukrajinský aktivista Hennadij Afanasjev. František Teplý (viz např. http://www.pametnaroda.cz/witness/photo/id/879?locale=cs_CZ), byl uvězněn (podobně jako Afanasjev) ve 24 letech svého věku! Když děkoval, zdůraznil, že *stačí mít dobré, obětavé a statečné srdce.*

Po zhlédnutí ukázek z dokumentů, které zúčastnění pedagogové od Jednoho světa na školách dostali, představili žáci pardubického gymnázia v rámci projektu *Z místa, kde žijeme* osud paní věry Čáslavské. Fotografie z projektu také obdrželi pedagogové v rámci letošního *balíčku*, zároveň byly fotografie vystaveny do konce listopadu v galerii Langhans.

TOPOGRAFIE TERORU – HIERARCHIE ZLOČINŮ

Lidice v listopadu 2016

Učitelům dějepisu není potřeba Památník Lidice a jeho vzdělávací aktivity pro žáky a učitele představovat. Mnozí z nás tam již byli se svými žáky, zúčastnili se s nimi vzdělávacího programu. Mnoho učitelů absolvovalo semináře pro učitele. Přesto se v Lidicích stále snaží učitelům něco nového nabídnout. 4. a 5. listopadu 2016 se konal seminář s názvem „Topografie teroru – hierarchie zločinů.“

Program sestavil erudovaný historik Vojtěch Kyncl, který nás také celou dobu, spolu se zaměstankyně Památníku Lidice, doprovázel. Volně navázal na své předchozí jednodenní semináře. Seznamoval nás s novými výsledky svého bádání a skutečnostmi, které se týkají Lidic, ale i válečných dějin. Zajímavé a zároveň šokující jsou především údaje o válečných zločincích, z nichž mnoho bohužel nedošlo trestu. Stále se měnící pohled na pohnuté dějiny Lidic a jejich obyvatele. Celé dva dny jsme pak prožili v místech, která jsou spjatá se zlem v té nejhorší možné podobě. Spojovací nitkou byla Lidická tragédie, sledovali jsme cestu lidických žen z Lidic do Ravensbrücku, také jsme navštívili Terezín, který je také s Lidicemi spjat. Nakonec jsme navštívilo místo, kde teror a zlo mělo oficiální sídlo SS, dnes berlínské muzeum Topografie teroru.

Exkurze tohoto typu jsou pro učitele dějepisu velmi přínosné. Vidíte místa, o kterých jste slyšeli v literatuře a osobních příbězích. Přestože silným dojmem působila všechna navštívená místa, určitě nezapomeneme na Ravensbrück. Přenocovali jsme v ubytovně na dosah vstupní brány tábora. V domech, které byly původně určeny pro dozorce. Viděli jsme prostor, kde lidické ženy přežívaly dny, týdny a roky, aby se pak vrátily do Lidic, které již neexistovaly. Kolik lidských tragédií, smutku, ale i naděje skrývá místo, kde je dnes nádherné jezero a v okolí plno krásných borových lesů. Kolik pláče slyšely domy, které tu zbyly na místě koncentračního tábora? A volné prostranství, kde není nic. Ravensbrück je malý památník. Není tak známý jako Osvětim nebo Terezín. Ale každé místo, kde se dělo bezpráví, kde někdo trpěl, zahynul, zaslouží naši úctu, vzpomínku, ale také šíření odkazu těchto lidí. A kde a mezi kým by se nejvíce měl tento odkaz šířit, je nasnadě. Žáci by měli být svými učiteli seznamováni s válečnou historií a odkazem citlivě. Nejezdit na návštěvy koncentračních táborů jako do Disneylandu, což dnes některé cestovní kanceláře téměř dělají. Myslím, že díky programům a činnosti Památníku Lidice jsme na správné cestě a těšíme se na další vzdělávací aktivity.

Martina Boldišová

TRADIČNÍ ÚSTECKÉ SETKÁNÍ UČITELŮ S JOSEFEM MÄRCEM

Ústí nad Labem 17. – 18. listopadu 2016

(Z deníčku účastnice Lady Boháčové)

Přihlásila jsem se na, podle mého názoru, dobrodružnou akci pro studenty i učitele do kraje zdevastované přírody a nových obyvatel. Tak se o tomto území obecně praví. Jak je tomu ale doopravdy?

17. 11. 2016, první den setkání

Den nezačal zrovna dobře, protože vzhledem k výlukám na trati Praha - Děčín si jely vlaky všelijak, ten můj v 6, 53 z Masarykova nádraží v Praze ani nevyjel. Dalším rychlíkem z hlavního nádraží, v nevytopeném vagonu – podle paní průvodčí měl poruchu topení, jsem sraz v Ústí nad Labem stihla tak akorát. Všechny přichozí přátelsky vítal organizátor výpravy kolega Josef Märč. Když nás spočítal, nastoupili jsme do autobusu, který doběhl na kruhovém objezdu i poslední účastník až z Mladé Boleslavi, takže nic nebránilo vyrazit na úspěšnou výpravu za poznáním Ústecka. Počasí bylo chladné, proto všichni přivítali oznámení organizátora, že první pomoc pro promrzlé cestovatele se skrývá v termoskách s různými druhy čaje a taškách se sladkými croissanty, které hbitě roznášely šikovné studentky - hostesky.

První zastávka byla u kostela sv. Floriána v Krásném Březně. Zde se k nám připojila i paní děkanka FF UJEP paní docentka Michaela Hrubá. Kostelík utopený v nové zástavbě překvapil svou nenápadnou nádherou tzv. saské renesance. Krásný oltář, soukromý hřbitůvek a zajímavý výklad paní průvodkyně spolu s jejím opakovaným dotazem: „Rozumíte mi? Mně občas totiž není rozumět,“ dokreslily tento malebný zážitek. Prohlídka zámku v Duchcově (původní jeho název Hrabíšín), nejstarším poddanském městě v kraji, byla zajímavá nejen díky barokním freskám V. V. Reinera, sbírkám porcelánu, střídajícím se majitelům (nakonec Valdštejnům, kteří zámek odprodali v roce 1921 československému státu), ale i jménu F. Schillera, který zde tvořil valdštejnský rodokmen. A Casanova? Nezklamal! Jeho obytné místnosti a pracovna s židlí, na které sedával – nyní je na ní položená růže, vybavená knihami z různých knihoven (původní převezena do valdštejnského Mnichova Hradiště), pobavily spolu s výkladem bodrého průvodce všechny přítomné.

Po chutném obědě v Oseku v restauraci „U černého orla“, krátké jízdy autobusem, následoval výstup na zámek Jezeří. Zámek se tyčí nad krajinou oprýskaně, ale hrdě, jako připomínka lidskému svědomí. Zde nás uvítal v doprovodu přítulného bernardýna a černého voříška fundovaný průvodce, absolvent stavební fakulty ČVUT v Praze, pan Vladimír Buřt, starosta Horního Jiřetína. Seznámil nás poutavě s historií hradu, poté zámku, který patřil po staletí do majetku Lobkoviců. Myslím, že na zámek s jeho rozpukanými zdmi, propadlými stropy, polozařizenými místnostmi, rozkopanými podlahami a zešeřelými klikatými chodbami, osvětlenými místnostmi určenými pro veřejné

akce jako jsou svatby a koncerty, nikdo z nás hned tak nezapomene. Stejně tak jako na pohled z okna. Měli jsme před očima krajinu plnou jizev, do které se nenasytně za svícení reflektorů a hučení zakusovaly obludné bagry. Kdosi poznamenal: „Tak si představuji Mordor“. Ty hlasité zvuky a blikající světla umlčovaly výčitky a nářky dotčených míst, která po staletí kypěla životem, kde zněl smích a tvořily se lidské osudy. V jednom takovém místě, kde zeje jen díra v zemi, míval své rodiště i pan průvodce. Věřme, že se do těchto míst nebudou jednou vracet rádi jen filmaři, ale bude to i místo k lidskému žití.

Město Most, prohlídka přestěhovaného kostela Nanebevzetí Panny Marie, bylo naší poslední zastávkou. Kostel si prožil velmi pohnuté osudy, přežil luteránské a katolické hašteření, několik požárů, až se nakonec kvůli postupující těžbě přestěhoval o 841 metrů až na své nynější místo. Kromě interiéru jsme stáli v úžasu nad mistrovským provedením přesunu, který byl zvětšen v krátkém filmu na začátku expozice. Návštěva kostela, zpestřená zapáleným výkladem a otázkami průvodce (!), zakončila spolu s chutnou večeří v restauraci „Replay“ (poté šli někteří ještě prozkoumat místní raritu, klasickou hospodu s typickými štamgasty a ráznou paní hostinskou „U Hnátu“ – krása, to se musí vidět!), náš úspěšný cestovatelský den. Patřila jsem k těm, kteří využili nabídky hostitelů a ubytovali se na studentských kolejkách. To nemělo chybu, protože z 11. patra jsme měli město jako na dlani: večer tiše zářící, ráno s barevným obrazem východu slunce.

18. 11. 2016, druhý den setkání

Tento den jsme se sešli na snídani, kterou připravili zdejší studenti, v nové budově Filozofické fakulty UJEP v Pasteurově ulici. Hned první přednáška „Krušné hory – krajina plná stop“, vedená Mgr. Petrem Mikšíčkem, absolventem kulturologie na FF UK v Praze, byla strhující. Přednášející na nás dokázal přenést své nadšení pro krušnohorskou krajinu, osudy jejích obyvatel a „landart“ - umění v krajině. Varoval ale, že je až nebezpečné se zabývat touto krásnou, divokou a ne zcela prozkoumanou krajinou. Jeho celého konkrétně pohltilo místo Königsmühle (www.konigsmuhle.cz, www.krusnehorory.cz), srdce jeho i dalších stovek lidí si získala ochránkyně Krušných hor *Marcebila*, jejímuž příběhu byl dokonce věnován film. Když je člověku představen duch hor, hned se cítí lépe, krajina má naději.

Další příspěvek Rudolfa Kardoše volně navazoval tématem „O cestách na zkušenou“, o důležitosti hledání správných životních cest i za pomoci dějepisné výuky. Tzv. „malé dějiny“ přiblížila svým příspěvkem o statečném filantropovi a knězi Přemyslu Pitterovi paní Lenka Lajsková z NPMJAK. Akce „Zámky“, kdy byly po válce v letech 19445 – 47 využity prázdné zámky, např. Štířín, jako ozdravovny pro děti, které přežily koncentrační tábory a válečné útrapy. P. Pitter zařídil pro tyto děti zdravotní péči, ale sháněl jim také příbuzné či pěstouny, kteří by se jich ujali. Nerozlišoval ani po odchodu do zahraničí, zda jde o dítě židovské či německé, pomáhal prostě dětem! Dojemně působily ukázky z výpovědí bývalých zachráněných účastníků této akce.

PhDr. Hana Havlůjová navázala na téma krajina zamyšlením nazvaným „Genius loci“ - pomníky a zapomínky. Velice se mi líbil její pojem „digitální domorodec“, tj. člověk, který poznává okolní svět pouze přes internet, nenavštěvuje reálná místa zvenčí ani zevnitř, nepřemýšlí nad nimi, tudíž k nim nemá žádný vztah, necítí potřebu je milovat ani chránit. Aby se zlepšila výchova mladých lidí, byl vytvořen projekt Národního památkového ústavu, PedF UK a PedF MU „Památky nás baví“, který vede k aktivnímu získávání informací o památkách v muzeích, archivech i od pamětníků. Závěrem zamyšlení byla připojena pozvánka na rok 2017 na Letní školu památkové edukace v Kroměříži, kde se jako každoročně sejdou památkáři, učitelé i žáci.

Příklady využití výročního charakteru dějepisu, např. 700 výročí narození Karla IV., uvedla PhDr. Iva Vachková z Muzea Hlavního města Prahy. Jako zkušená profesorka gymnázia (Č-D), zapojovala běžně do hodin dějepisu i literární a dramatickou výchovu – např. zdroj Vita Caroli, iluminace kronik. Studenti pod vedením pedagoga samostatně získávali nové informace a dále je rozvíjeli. Závěrem byla vždy provedena reflexe.

PhDr. Kamil Činátl uzavřel pásmo věnované krajině, lidem, zejména ale dětem tématem „Děti jako aktéři dějin (50.léta a Josef Toufar)“. Na porovnáních úředních dokumentů a školních kronik nám plasticky vystupují 50. léta. Vznikají zde otázky: co tehdy bylo spontánní? Co děti a dospělí doopravdy prožívali a cítili? Na základě prací s různými prameny – dokumenty, fotografiemi, filmy lze děti povzbudit v hledání odpovědí na tyto otázky, odpovědi podepřít argumenty. Pokud by se vyučující chtěl dozvědět více, může využít www.dejepis21.cz. Celý páteční blok pilně a pohotově moderoval a uzavřel J. Márc, za hostitelskou Filozofickou fakultu UJEP se s námi rozloučila paní děkanka doc. M. Hrubá.

Celé setkání se mi velmi líbilo. Proč? Protože bylo velmi pečlivě připraveno, sešli se tam vynikající přednášející i účastníci, dostali jsme všichni na zpáteční cestu hodně inspirativních podnětů k přemýšlení. Spoustu navazujících zajímavých věcí jsme mohly díky Českým drahám, vlak jel trasu Ústí - Praha přes 3 hodiny, s přednášejícími Vachkovou a Havlůjovou probírat celé hodiny.

O Ústecku mohu nyní říci, že jsem se s ním pouze pozdravila, zaujalo mě, probudilo ve mně zvědavost, takže se už těším na bližší seznámení s jeho zajímavou krajinou a ještě zajímavějšími obyvateli, kteří se netají láskou k těmto končinám. (O obohacení odbornými informacemi z vystoupení na FF UJEP ani nemluví.)

Lada Boháčová

HOLOCAUST VE VZDĚLÁVÁNÍ – 2. CYKLUS

Terezín 24. – 27. listopadu 2016

Většina českých učitelů dějepisu bude znát terezínský čtyřstupňový cyklus seminářů, který se týká učení o holocaustu a začal v roce 2000. Po absolvování semináře prvního stupně se zájemci mohou přihlásit do stupně

druhého. Druhý stupeň se konal letos na podzim v Terezíně a bylo zajímavé, že kromě nováčků pozvali organizátoři i ty vyučující, kteří si celým cyklem již jednou prošli. Avšak před lety. A protože došlo k obměně programu, stal se listopadový seminář zajímavý i pro ně. Jako bonus byla setkání účastníků jak nových, tak oněch zkušenějších, během kterých docházelo k mnoha výměnám zkušeností z praxe.

Program odstartovala přednáška Jana Roubínka přímo z Terezína. Odborník se sice chvílkami ztrácel ve vlastní prezentaci, nicméně nastínil několik zajímavých problémů, se kterými by se dalo pracovat ve vyučování. Například otázka Židů jako obětí se v samotném Izraeli objevuje až po procesech s Eichmannem, tedy na začátku 60. let. Na západě byla situace ještě horší. Jakýsi zlom v pojmání židovské otázky s ohledem na utrpení za války přináší v Británii román Martina Amise *Zlomený šíp*. V Americe nastává zrcadlo vietnamská válka. Z velkých států je dodnes problematická situace v Rusku. Problematice Židů v bývalém Sovětském svazu se věnuje Vasilij Grossman v díle *Život a osud*.

Polský historik Piotr Setkiewicz přednesl velice fundovanou přednášku o historii tábora Auschwitz.

Poslední příspěvek prvního dne přednesla tradiční účastnice těchto seminářů, paní Miriam Mouryc z památníku Yad Vashem v Izraeli. Vedle nabídky činnosti památníků přišla chvíle i pro první aktivitu. Účastníci se zapojili do nejnovější aktivity s pohlednicemi – možno stáhnout na http://yadvashem.org/yv/en/education/languages/czech/delete_memory.pdf.

Večerní program nabídl zájemcům projekci filmu. Někteří však volili procházku nočním městem.

Druhý den začal workshopem s paní Marií Smutnou z Institutu Terezijské iniciativy. Paní Smutná se věnovala odkazu Anne Frankové. Seznámila vyučující s Anne Frank House – stránky jsou též v češtině: <http://www.annefrank.org/>; virtuální prohlídku domu je možno nalézt i na youtube. Po zbytek času pracovala se skupinami, náplní byly pracovní listy ke komiksu o Anne Frankové, ukázky a výukové materiály lze stáhnout ze stránek vydavatelství <http://www.paseka.cz/colon-ernie-jacobson-sid-anne-frankova-komiksovy-zivotopis/produkt-3788/>.

Skutečným svátkem bylo pro zúčastněné setkání se slovenským historikem Ivanem Kamencem. Pracovník historického ústavu SAV s nadhledem promluvil o holocaustu na Slovensku a v obsáhlé diskuzi pronesl několik nadčasových soudů, což si vzhledem ke svému věku mohl dovolit. Například když mluvil o slovenském holocaustu, řekl, že *to nebyla jen tragédie Židů a Romů, ale byla to tragédie celé společnosti, evropské kultury a civilizace, jakož i kultury křesťanské – právě proto je nutné o tom hovořit!* Dále poukázal na fakt, že nemůžeme zevšeobecňovat, kdo za holocaust může. Církev? Ale kdo je církev? Jozef Tiso? Nebo biskupové, kteří psali pastýřské listy proti deportaci Židů? Na stranu druhou pan Kamenec přiznal, že

Slovensko bylo jedinou neokupovanou zemí, která provedla sama deportace!

Řeč došla i na současného slovenského politika Mariana Kotlebu, bývalého župana, dnes poslance parlamentu. I. Kamenec odsoudil návrh petice, aby byl Kotleba zbaven mandátu – to není demokratické. Historik se musí ptát – otázka zní: *Kdo ho zvolil?* Tady musíme hledat řešení.

Odpolední program pokračoval workshopem, ve kterém Ivana Gabařová z Anne Frank House institutu předvedla několik zajímavých činností se starými fotografiemi. Jedná se o přijímání rolí a práci s očekáváním – viz *Nápady z hodin* dále v IL. S tím souvisela otázka: „Za koho uvedenou osobu považovat?“ Nabízené podotázky „Kdo je pachatel? Kdo je oběť?“ by šlo jistě použít i v jiných konfliktech a obdobích, u nás například v 50. letech. Stejně tak jako rozdělení rolí:

- pomocník (Co to je - pomáhat? Komu? Jak?),
- oběť,
- agresor (pachatel),
- nezúčastněný (mlčící většina).

I my během života procházíme různými rolemi. Proto je dobré se i nadále ptát: „Měli tenkrát lidé nějakou možnost volby?“ Stejně jako dnes - „Máme nějakou možnost volby? Proč se rozhodneme tak, jak se rozhodneme?“. Těžké je ptát se, jak bychom se rozhodli „tenkrát“, vidíme svět jiným pohledem. A ještě jedna zajímavá myšlenka: „Pachatelem se stávám, abych se nestal obětí.“

Odpolední program pokračoval prezentacemi škol a účastníků Za všechny uveďme pár odkazů: <http://zmizelilangweilovi.zstrmice.cz/cs/>, <http://vystava-moo.mysteria.cz/>, <https://www.holesov.info/synagoga>.

Nabížený program ukončilo večerní představení opery Brundibár v provedení Dismanova rozhlasového dětského souboru na půdě Magdeburských kasáren, tedy v místech, kde bylo dílo za války hráno.

Prezentace probíhaly i další den dopoledne. Zajímavé nápady do hodin představila nejprve Vlasta Urbanová z Člověka v tísní:

Metoda jednoho slova - Pust'te žákům film (ukázku z filmu) a chtějte po nich reakci jedním slovem, jejich emoci. Emoce zapisujte na tabuli – vznikne mentální mapa protikladných emocí – o čemž se dá dále diskutovat. Chtít pro žáčích, aby sdělovali emoce je dobré, žáci se více otevřou. Jejich emoce jsou jejich pravdou, kterou mohou obhájit.

Další metoda je metoda ikon: přiřad'te k určitým momentům ve filmu/ v textu ikony:

- + co bylo pro vás ve filmu/ v textu pozitivní?
- záporné?
- ! nové, nebo silné?
- ? co přineslo otázku (otázky)?

Možno řešit okamžitě ústně, nebo písemně, například doma.

Paní V. Urbanová ukázla přítomným povedený dokument *Sedm světél*

(o filmu viz <http://www.csfd.cz/film/241876-sedm-svetel/prehled/>). Film můžete zhlédnout na: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10169742447-sedm-svetel/20856226874>, nebo ho přihlášení pedagogové mohou zhlédnout na portále <https://www.jsns.cz/>. Ukázky z filmu se dají využít ve výuce.

Zuzana Pavlovská a Jan Wittenberg ze Židovského muzea si připravili aktivity, které vycházejí z knihy Joanne Holzer Schirmové *Dobrodruhem proti své vůli*, vydal Triton 2014 (<http://www.tridistri.cz/dobrodruhyprotisvevuli>). Američanka našla dopisy po svých předcích, kteří utekli z protektorátu.

V letech 1939 – 1941 odešlo údajně zhruba 30 000 Židů. Měli tito lidé šanci na útek? ptali se autoři příspěvku a nabídli další otázky:

Jak byste nazvali situaci, ve které se tito lidé ocitli?

Co by uprchlíkům v jejich situaci nejvíce pomohlo?

Co by pro ně mohly udělat země, do kterých přišli?

Podobnost s dnešními uprchlíky není náhodná...

Petr Lhotka pohovořil ve svém příspěvku o genocidě Romů v Evropě v době druhé světové války. Připomněl některé klíčové okamžiky genocidy, jako třeba volbu, jakou nacisté Romům připravili: koncentrační tábor, nebo sterilizaci. Romové si raději vybírali tábor, byla šance na přežití. Hovořil o odebírání vzorků krve a dalším rasovém výzkumu. Připomněl i osud romského boxera Johanna Trollmanna. Na závěr podrobil kritice číselné údaje o romských obětech.

Další dva zajímavé workshopy připravily odbornice ze zahraničí.

Aya Zarfati z Domu konference ve Wannsee

(<http://www.ghwk.de/cz/konference-ve-wannsee/konference-ve-wannsee.html>) ve svém workshopu o postojích a rancích Němců na nacionálně socialistickou perzekuci Židů přišla se zajímavou otázkou: Kdo je německý Žid? A připomněla vojáky – Židy bojující v první světové válce (k tomuto tématu viz <http://www.panzernet.net/php/index.php?topic=5207.0> – pozn. PM). A naopak: Jak vypadá německý národní socialismus? Respektive dejte žákům úkol: najděte na internetu obrázek, který by vyjadřoval národní socialismu. Vysvětlete.

Paní Aya měla připraveno několik dalších situací a otázek.

Němci se po válce snažili *vyvinít*, říkali: To ne my, to SS. Nevěděli jsme o tom... Neměli jsme šanci cokoliv dělat... Ale na stranu druhou se podívejme na fotografie, na kterých zaplněné náměstí *hajluje*. Nebo: Nevěděli něco lidé od železnice?

Soustředme se na pachatele – proč dělá to, co dělá? Jaká je motivace?

Jiným případem je postoj vnoučat k realitě: zdědili po dědečkovi byt a zjistí, že dědeček získal byt od Židů, kteří byli odvezeni do koncentračního tábora...

Až z dalekých Spojených států přiletěla Christina Chavarria z United States Holocaust Memorial Musea ve Washingtonu

(<https://give.ushmm.org/2016>). Přivezla workshopy na zajímavé téma: Přístupy k výuce o popírání holocaustu. Podle všech indicií je otázka popírání holocaustu ve Spojených státech daleko naléhavější než u nás. Svým způsobem to je dáno i historicky. O to záslužnější činnost památník vykonává.

Večer čekala na diváky skutečná lahůdka. Z ústeckého Činoheráku přijel se svým panem Theodorem Mundstockem J. A. Haidler.

Poslední den představil Vojtěch Blodig, jak se Památník Tereziín vyvíjel jako místo paměti. Po přednášce navštívili účastníci v doprovodu průvodkyně kolumbárium, krematorium a židovský hřbitov.

Organizátorům patří velké poděkování a obdiv, že uspořádali tak velkou akci, která naplnila očekávání drtivé většiny přítomných.

NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHÍV

Ponrepo 29. listopadu 2016

Dvouhodinový seminář ukázal přítomným, jaké možnosti by mohl nabídnout předmět *Mediální (neboli Filmová) výchova*. Seminář navázal na projekt digitalizace českých filmů. Seminář vedl David Čeněk z Národního filmového archívu.

Ideální vizí by bylo žákům promítnout celý film a řešit ho jako celek i jeho vybrané části. Což však od počátku naráží na zásadní časový problém, neboť již minimální dvouhodinová dotace předmětu se v rámci současného RVP ukazuje jako nemožná.

Pokud bychom přistoupili na tento model, je důležité si položit otázku: *K čemu bude ve výuce film sloužit?* Určitě by neměl být jen nástrojem k přiblížení určité doby. Naopak by měl vést žáky k diskuzi, reflexi, k analýze, aby žáci byli schopni říci: *Film je dobrý, protože...* Zároveň by si žák v rámci analýzy uvědomil jednotlivé interdisciplinární přesahy, kontext, kdy film vznikl, jaké byly dobové možnosti, podmínky apod. Neboli pomocí mediální (filmové) výchovy by bylo možné žáky dovést ke kritickému myšlení.

Po projekci filmu by následovalo jaké si rozfázování filmu na jednotlivé vybrané sekvence, se kterými by se pracovalo samostatně, například ve skupinách.

Žák by měl být schopen popsat, jakou roli má ve filmu například hudba. Jak se pracuje s kamerou, například kdy zabírá celek, kdy detail, zda se pohybuje – proč apod.

Další položkou je interpretace díla, proč je kdo v záběru, jak jsou voleny barvy atp. K analýze patří obsah (celek versus ukázky, nebo versus plakát – viz dále), rytmus filmu, režie (jak režisér vede herce, jak je sladěn zvuk apod.).

Nedílnou součástí práce s filmem je i jeho posuzování – například srovnání názorů žáků s kritikou (k této práci je vhodný portál <http://www.csfed.cz/>).

Ovšem práci můžeme začít ještě před promítnutím filmu. Pěknou

možností je práce s plakátem, rozbor plakátu, hledání předpokladů, myšlenky, co film (dle sdělení plakátu) nabídne (zajímavou sbírku plakátů k filmům naleznete např. na <http://www.terryhoponozky.cz/plakaty>). Na internetu se dále nalézt upoutávka k filmu (opět <http://www.csfd.cz/>), její rozbor, očekávání, o čem film bude apod. Zajímavou aktivitou je práce s názvem filmu – co nabízí, na co láká diváka?

Jinou aktivitou předcházející uvedení filmu je tvůrčí práce: vymyslete reklamní kampaň. Kdo a jak by film propagoval? Jak by film byl prezentován? Namalujte plakát, nebo nějaký výrobek, který by film charakterizoval.

Pokud budeme pracovat jen se sekvencemi (ukázkami), tak je opět důležité si uvědomit, co má žák sledovat: místo (kde a proč se ukázka odehrává), předmět (který se v ukázce objevuje, proč, čím je důležitý), hudba, pronesená slova, gesta, texty písně, délka scény (obecně i v rámci celého filmu atd.).

Co je důležité, nesmíme začínat s filmy, které jsou příliš vzdáleny kulturní zkušenosti žáků. Bylo by nesmyslem po žácích chtít hned jako první film rozebírat například *Bergmana*. Ovšem zároveň bychom neměli rezignovat na jistou náročnost, neboť se po celou dobu bavíme o výchově!

Nicméně jak ukázala závěrečná diskuze, praktikující učitelé především českého jazyka, dějepisu a společenskovědních předmětů se shodli, že stávající vzdělávací systém umožňuje jen práci s ukázkami, které slouží k obohacení hodin literatury (srovnání textu a filmové ukázky), dějepisu (porovnání filmového zpracování události s událostí samotnou, nebo jako doklad o době vzniku apod.).

Předmět *mediální (Filmová) výchova* by byl jistě zajímavý, můžeme se inspirovat u Francouzů, kteří jsou v Evropě s těmito činnostmi nejdále. V dnešní době je spíše podobná snaha inspirací pro projektový den na škole.

O projektu digitalizace českých (československých) filmů viz: <http://eea.nfa.cz/cz/projekt/>.

DOKUMENTY

HODNOCENÍ SŠ UČITELŮ ŽÁKY

Dne 9. prosince 2016 dopoledne jsme obdrželi e-mail s dotazem z České televize:

Dobrý den, v souvislosti se snahou České středoškolské unie o zasazení hodnocení učitelů žáky, které by se mohlo odrážet v kariérním řádu, bych Vás chtěla poprosit o Váš názor na věc.

Pro aktuálnost prosím a co nejrychlejší zaslání odpovědi. Za odpověď předem děkuji.

*Kristina Kolovrátková
Témata, Česká televize*

Odpověď ASUD:

Vážená paní Kolovrátková,

k Vašemu dotazu na snahu Středoškolské unie o zasazení hodnocení učitelů žáky, které by se mohlo odrážet v kariérním řádu, jsem nemohl ihned odpovědět, neboť sám učím „pouze“ na základní škole, a proto jsem se k dotazu Středoškolské unie necítil být kompetentní.

Avšak na štěstí jsme večer měli pravidelnou pracovní schůzi výboru, jehož členy jsou jak kolegyně a kolegové z gymnázií, tak vyučující ze středních škol.

Dalo by se říci, že se na konci diskuze členové výboru rozdělili do dvou částí.

Vyučující na gymnáziích označili skutečnost, že by učitel byl hodnocen žáky, jako stejnou, kdyby o platu řidiče tramvaje rozhodovali cestující, o kariérním růstu lékaře jeho pacienti, nebo třeba u zaměstnanců televize diváci doma u obrazovek. Neboli by vše bylo podmíněno náladou a momentální spokojeností žáka. Pokud by učitel tělocviku nechal chlapce hrát celou hodinu florbal, jistě by byl hodnocen kladně. Pokud by učitel češtiny zadal písemnou práci, nebo diktát, těžko by jeho snahu žáci ocenili.

Kdyby se mělo něco takového v našem státě zavést, měla by se nejprve provést podrobná analýza, jak tento systém funguje někde ve srovnatelné zemi EU, a potom by se mohlo přejít k pilotáži na vybraných školách.

Přítomní vyučující ze středních škol tuto myšlenku neodmítli, avšak se shodli na důležitém faktu. Nehodnotili by žáci, kteří na střední školu dochází, ale bývalí absolventi, kteří by s odstupem minimálně 10 (snad) byli schopni vyjádřit, zda a na kolik jim přínos učitele na střední škole byl prospěšný.

Nicméně jsme se všichni přítomní členové výboru shodli, že v současné době existují v českém školství jiné, palčivější problémy, o kterých by se mělo hovořit a psát, které by se měly řešit.

S pozdravem

Pavel Martinovský

předseda Asociace učitelů dějepisu ČR

Pozn.:

Odpověď byla projednána na schůzi výboru 9. prosince 2016 odpoledne.

AGORA

BESEDA SE SVĚTLANOU ALEXIJEVIČOVOU

Nová scéna Národního divadla 7. října 2016

Zapsal P. Martinovský, který obdržel za ASUD pozvání od AMO.

Pokud se v rozhovoru hovoří o knize, mají všichni zúčastnění na mysli knihu *Doba z druhé ruky*. V listopadu u nás vyjdou *Zinkoví chlapci*, pro české čtenáře je dostupné slovenské vydání knihy *Vojna nemá ženskou tvář*.

Autorka obdržela za své knihy v roce 2015 Nobelovu cenu.

Program uváděl Jáchym Topol.

Jáchym Topol i Světlana Alexijevičová nejprve přečetli česky a ruský dvě totožné ukázky z knihy.

Jáchym Topol si vzal slovo a označil rozpad Sovětského svazu (o němž se hovořilo v ukázce) z pohledu Středoevropana jako nejradostnější událost 20. století. Což však (jak je patrné z knihy) nevysloví hrdinové z knihy, obyvatelé bývalého Svazu.

Kniha Alexijevičové, to je *řev poraněné duše a kakofonie zvuků*. Lidé se se svými životy a svými zkušenostmi podělili s autorkou. Oni budovali *velikou zemi* a oni *porazili Hitlera* a ta země teď končí.

Konferenciér se zeptal autorky, kde se vzala ona metoda *polyfonie hlasů*?

Paní Světlana odpověděla ve smyslu, že když byla malá, její ves lehla popelem, museli se stěhovat do jiné vsi, zde se ženy scházely a povídaly si a ona již odmala sedávala na lavičce a poslouchala jejich vyprávění o lásce, o smrti, o manželích. A doma? Doma hodně četli knihy a už odmala se jí obojí prolínalo, knihy a živá vyprávění. Navíc není první, kdo v ruském prostředí takto pracuje, za první světové války sepisovala Sofia Fedorčenko své rozhovory s vojáky (milosrdná sestra Sofie Zacharovna Fedorčenkova vydala svou knihu v roce 1917 pod názvem *Народ на войне*, popisuje v knize vojenské prostředí, zkušenosti vojáků z boje, po válce vyšly další dva díly – pozn. PM). Nebo například Ales Adamovič a Daniil Granin psali na základě vzpomínek účastníků o lidech v době leningradské blokády (kniha *Leningradská blokáda* vyšla česky v roce 2009 – pozn. PM). Když autorka začala psát, *uslyšela svou vlastní cestu*, vše, co slyšela a viděla, *začalo zapadat do jednoho obrázku*. Najednou se opět viděla na lavičce, jak sedí a hledí do obličejů babiček a naslouchá jejich vyprávění.

Jáchym Topol si vzpomněl, že ve stejné době, kdy psala paní Světlana, vyšla na opačné straně zeměkoule kniha Trumana Capota o brutální vraždě podobným způsobem (kniha *Chladnokrevně* vyšla česky v roce 2006 – pozn. PM). V Bělorusku psal podobně již Vasil Bykav (česky vydáno více děl, například kniha *Znamení zla*, vyšla v roce 1987, pozn. PM). A to mu přijde zajímavé, v Americe se tímto realistickým stylem píše o vraždách, řekněme, ale v prostředí střední a východní Evropy o násilí války a totalitě.

Paní Alexijevičová pokývala hlavou a svého kolegy se zastala slovy, že Vasil Bykav byl *rukojmím doby*. Ale ona píše jinak, klade si více otázek, přemýšlí o člověku, se kterým hovoří, například *jak je možné, že když člověk střílí na jiného, že se nezblázní?* V běloruském a ruském prostředí se od dokumentární literatury očekává více, má v sobě obnášet i určitou estetickou a uměleckou rovinu. V mém podání není jen popis událostí, ale i rozjímání hrdinky: Má zapomenout? Hrdinka je celým člověkem, pro mne je její otázka otázkou hlubokého prožitku, jakéhosi osudu člověka.

Jáchym Topol měl na základě četby Alexijevičové, ale snad i na

základě dalších ruských knih a filmů, další otázku, kterou naznačil rozdíl mezi středoevropskou a východoevropskou *duší*, jednalo se o *patriotismus*. Onen východní patriotismus se mu slévá v silném tónu jako hlavní důvod, proč milovat Stalina, proč za něho bojovat – ve smyslu zároveň bojovat za vlast. Což u nás není. Odkud to pramení?

Paní Alexijevičová souhlasila a řekla, že vidí dva důvody. Za prvé vidí příčinu v politice. Za druhé by použila jiný termín, sice *vlastenectví*. Jde o mentalitu, kulturní kód člověka, který existuje nejen v životě, ale i v celém *kosmu*. Což je vidět například u Stalina. Projevuje se v nás jako závislost na určité době, na pověrách o této době, odráží se v době, ve které žijeme. Mysleme na to, že Rusko bylo celou dobu totalitní a ruský člověk se snažil z daného stavu vymanit.

Víte, válka nemá ženskou tvář, žena ví, že bude muset zemřít. Neví ale jak. Nechce se jí umřít třeba na jaře, kdy je krásně, zpívají ptáci, kolem kvetou květiny.

Jáchym Topol si všiml, že autorka trochu odskočila od tématu, a ta se také zeptala jiným směrem. Za každou knihou je obrovský kus práce. Co je nejtěžší na téhle práci?

Samotné sbírání. Snaha vzbudit důvěru. Mluvit s člověkem ne o jednom konkrétním prožitku, ale o celém životě. A já to vyprávění pak zabalím do literatury. Ano, je to těžké, ale nejtěžší je zbavit to slyšené banality.

Avšak nejtěžší je najít filosofii knihy, nový pohled. Neopakovat ty přístupy, které známe odjinud. Neopakovat se. Skočít do nového prostoru. Například vysvětlit, proč je další kniha o válce, jak tu válku vidí. Jak ji vidí ženy. Jak jsou ženy během války zbavovány ženství.

Jáchym Topol chvíli počkal, až sál vstřebal slova autorky a po té pokračoval. Pro spisovatele je politika otrava, ale Vaše kniha politikou prosáklá, i když není o politice. Jak sou vaše knihy přijímány v zemích, o kterých píšete, tedy v Bělorusku, Rusku a na Ukrajině? Jaké jsou tam ohlasy?

Moje knihy se vydávají v 73 zemích světa. To pro mě není to hlavní. Pro mě je hlavní knihu napsat, vytvořit. U nás v Bělorusku mé knihy nesmí vycházet.

V další otázce se Jáchym Topol věnoval Nobelově ceně, kterou za literaturu v loňském roce autorka obdržela. Když Ernest Hemingway dostal Nobelovu cenu, zeptala se ho jedna novinářka: Co teď? Takže se ptám: Co teď?

Paní Alexijevičová se pousmála. Budu žít jako jsem žila. Přemýšlím o svých dalších knihách. Nobelova cena je hezká a krásná věc, ale není to celý život.

Nyní nastal čas, aby bylo osloveno publikum, zda by někdo z přítomných neměl dotaz ke spisovatelce. První dotaz se vlastně skládal ze dvou názorů: Totalitu si lidé způsobují sami tím, že ji tolerují, nechali ji vyrůst. Různé národy mají větší, nebo menší sklon k totalitě.

Autorka se na chvíli zarazila a pak řekla: Nevím, spíš jde o okamžik, co každý národ popadne, jak se v daném okamžiku zachová, pokračovala mírně rozpačitě; třeba Němci nejsou socialisté, i když se tak po určitou dobu chovali. Podívejte, Putin a Lukašenko jsou sice diktátoři, ale je to jen vrcholek ledovce. Vyjadřují určité touhy lidu, které zastupují. Za vše je zodpovědný celý národ. Za komunistů jsme seděli u kafe a bavili se o svobodě, o tom, že čteme Solženicyna, ale proběhla perestrojka a lidé přestali číst. Když se sejdou, nebaví se o literatuře, ale o tom, co kde koupili a jak se mají dobře.

Další dotaz z publika: Vaše knihy popisují těžká témata, musela jste je nechat projít skrz sebe, pro jaký vyšší cíl jste to dělala?

Ano, je to tvrdý materiál, ale život je takový. Byla jsem ve válce v Afghánistánu, viděla jsem krásné zbraně, muži milují, když mohou zbraně ukazovat ženám, ukázali mi minu, vypadala jako hračka. Druhý den mne zavolali, abych se přišla podívat, co se stalo s obrněným autem, co udělal ta hračka. Lžicemi shrabovali alespoň něco – co by mohli poslat domů mámě... Já jsem vychovaná ruskou literaturou, vím, že se musí jít do konce, vysmívali se mi, tak jsem tam šla. Omdlela jsem. Když jsem se vrátila domů, bylo samozřejmé, že jsem o tom musela napsat, udělat z toho všeho předmět umění. Doktoři v nemocnici na onkologii se denně stýkají se smrtí a mluví o ní. Je to profese. Můžeme se uchránit, je třeba se snažit, uchránit sám sebe. K tomu slouží láska, rodina, knihy, příroda. Život je krásné dobrodružství.

Dalším dotazem se sál vrátil k Nobelově ceně: tři roky jste byla na seznamu potencionálních držitelů. Vedle Vás se objevila jména jako Murakami, Kundera, Eco. Komu z nich byste Vy dala Nobelovu cenu?

Věděla jsem o tom, ale nepřemýšlela jsem o tom, věnovala jsem se své práci. Byla tam i jiná jména. Jejich díla se mi líbí. Proč se dá cena někomu? To já nevím.

Jáchym Topol si vzal opět slovo a tak trochu se vrátil k předcházejícím myšlenkám autorky. I člověk, který čte Vaše knihy, potřebuje vnitřní sílu, aby vstřebal *tíhu lidského osudu*. A tak si říkám: jak to ta dáma dělá? Jste světooběžnicí, máte nějaké zvláštní místo, kde můžete vypnout? Odpočinout si?

Paní Alexijevičová potvrdila, že ano: Skutečně mám, bude to Bělorusko, vždy jsem chtěla žít doma. Ale obecně se mi líbí Itálie.

Dotaz z publika se vrátil k rozpadu Sovětského svazu. Z Vaší knihy je cítit určitý pocit melancholie. Co pro vás rozpad SSSR znamenal?

Lukašenko označil rozpad SSSR za celosvětovou katastrofu (naposled letos, 30. září 2016 – pozn. PM), já to neřeknu *jako*, já píšu dle reality. Devadesátá léta otevřela dveře a my jsme vykročili do svobody. Ale nostalgie převládá, někteří lidé pro sebe svobodu nepotřebují, revoluci udělal Gorbačov s hrstkou přátel, ale lid byl někde jinde, nechtěl žít v kapitalismu, jenže teď v něm žije. Proto z toho všeho vychází jako řešení Putin! Svoboda je dlouhá cesta, povolejme v Bělorusku lid do ulic, ale lid nepůjde, lid chce žít. Chceme (ve smyslu potřebujeme) vybudovat občanskou společnost.

Touto odpovědí se Jáchym Topol vrátil k *patriotismu*, neboť měl pocit, že na otázku z kraje debaty nebylo zcela odpovězeno: Ruský patriotismus, to je velké téma, boj za vlast, utrpení lidu, prolitá krev. Dalším takovým bojem je boj na Ukrajině. Boj má mystický tón.

Paní Alexijevičová: Putin má jednoznačný úkol, neztratit Bělorusko a Ukrajinu. Neztratit *impérium*. Ptali se mě v rádiu, kde jsou hranice Ruska? Když jsem řekla, že bez nás, následovaly od Rusů rozhněvané reakce, přišly urážky! Počátky impéria jsou u Ivana Hrozného. Vzpomínám, když jsem jezdila po Rusku, byl v jedné vsi filmový štáb. Jakýsi muž z rozpadlé chajdy uprostřed bahna, ani cesta tam nebyla, se bil v prsa a volal: my jsme Rusové! Z filmařů zašel k němu Japonec a zeptal se ho, proč si tu teda neuklidíte a neuděláte dlažbu? Muž cosi zabručel a nenávistně se podíval.

Jáchym Topol měl krátký dotaz: Co Ljudmila Ulická, jste kamarádky? Ano, kývla hlavou paní Alexijevičová.

To jsem rád, usmál se pan Topol. A přešel k současnému Bělorusku. Nejznámější běloruský opoziční politik Mikola Statkevič (mj. kandidoval na prezidenta, byl opakovaně zatčen a uvězněn – pozn. PM) řekl o Lukašenkovi, že je loutkou Kremlu. Pozornost světa je upřena na Ukrajinu, ne na Bělorusko. Já si pokládám otázku, nevysílila se běloruská opozice? Já jsem si totiž vzpomněl na situaci před pětadvaceti lety, když mi západní novináři říkali, jak je maďarská a polská opozice skvělá, ale co vy? A tak to teď vybalím na Vás, po pětadvaceti letech (*otočil se k paní Světlaně*), co Vy?

Mikola Statkevič si nevšiml, co se s národem děje, probíhá jistá mezifáze, národ teď řeší oblečení, nové věci. Velké figury opozice byly odstaveny, někteří jsou zlomeni. Statkevičovi se klaním, ale je to romantik (*velký potlesk, politik byl v sále přítomen*), čeká nás dlouhá cesta. Když teď naženeme lidi na náměstí, nic z toho nebude, jen by je čekal nucený exil. Ale nesmíme zoufat!

Když jsem ve Velké Británii hovořila s Chodorovským, osobním vězněm Putina, shodli jsme se, že musíme připravovat sebe a další lidi. Perestrojka neproběhla tak, jak jsme očekávali – doufali jsme ve změnu, ale lidé na ni nebyli připraveni, dopředu se dostali Lukašenkové a jiné hrůzy.

Závěrečné slovo si vzal symbolicky muž z publika místo otázky pronesl zajímavou myšlenku: Příjezd do České republiky je pro Vás vždy spojen s něčím velkým. Když jste byla předloni čestným hostem Světa knihy, stala jste se laureátkou Nobelovy ceny. Letos jste tu opět, tedy Vám přeji pro další rok další ocenění.

Největším oceněním v danou chvíli byl obrovský potlesk.

ZAHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

EUROCLIO V ROCE 2016

Zpráva Evy Zajícové

Stále ještě jako organizace sdružující učitele a organizace zabývající se vzděláváním nabízí pomocnou ruku k získávání grantů na své akce. Nejsme sami v Evropě, kteří mají čím dál tím větší problémy s financováním cest na zahraniční vzdělávání. Pro naše učitele je téměř jedinou šancí získat grant Erasmus +. Jako jedinec musí být zastřešen vzdělávací institucí. Což by asi nebyl problém, kdyby:

- žádost o podávání grantů nebyla tak časově a slovíčkově náročná,
- kdyby mohlo vycestovat více zástupců jedné organizace na stejnou akci,
- aktivní učitelé nebyli zahlcováni narůstajícím množstvím úkolů a úkonů.

Euroclio vypracovalo tahák k vyplňování žádosti Erasmus +. Možná bude stačit řídit se těmito radami, vyplnit všechno správně... a potom se optimisticky těšit na schválení.

Výroční konferenci Euroclia v San Sebastianu (duben 2017) už asi nestihneme. (Do února sepsat a do června čekat.) Možná najdeme i jiné vzdělávací nabídky. K dispozici na stránkách Euroclia, v případě zájmu mohou zaslat elektronický měsíčník.

Hodně štěstí nám všem.

PROJEKTY, PROJEKTY...

Ten podzimní se mi zdál jednoduchý – UNESCO ve spolupráci s Eurocliem mapovalo další část připravenosti žáků posledního ročníku povinného vzdělávání. Tentokrát téma holocaust, genocida. Téma probírané v průběhu školní docházky mnohokrát. Přinesu do třídy dotazníky (přeložené do češtiny), nebudu napovídat, potom vyberu, sepíši komentáře a sumáře, pošlu a budu pyšná na naše děti.

Přinesla jsem dotazníky, nenapovídala, vybrala dotazníky a ... orosila jsem se. To, co odevzdali, nemohl být výsledek hodinové soustředěné práce na téma, které se několik týdnů před tím poctivě probíralo v literatuře, v projektových hodinách dějepisu. Kolegyně, které v oněch třídách učí, mi přinesly jejich projektové práce, presentace.

Hledala jsem, kde se stala chyba. Že by citlivá dětská dušička nesnesla pomyšlení na všechny ty hrůzy a trápení, proto pojmy vytěsnila? Že by odpolední čas nebyl dějinám nakloněn? Že by zrovna všichni překonávali trauma z toho, že je úterý? Máte li někdo z vás geniální medicínu, která mi tu chybu pomůže odhalit, podělte se, prosím.

Výsledky jsem poměrně rychle okomentovala a stydíce se poslala na Georg Eckert Institut. A tam mě překvapili znovu. Nejsme jediná škola, kde

někteří žáci tvrdí, že podobná slova neslyšeli. Že by selektivní hluchota fungovala i jinde? Přiznám se ale, že mě ... “mami, ale všichni ostatní ve třídě mají ještě horší známky...” vůbec neuklidnilo.

P.S. Ne všichni oslovení deváťáci z naší školy se styděli za to, že něco znají. Minimálně třetina z nich psala docela zajímavě. Někdy trochu nepřesně. Ale to se do června určitě správně usadí. Eva Zajícová

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA A JEJÍ VYUŽITÍ V HODINÁCH DĚJEPISU

Bělorusko, 26. - 30. září 2016

Letošní činnost v Bělorusku se sestávala z přednášek na 4 seminářích, které organizoval Národní vzdělávací institut Ministerstva vzdělávání (školství) v Bělorusku.

Jak mi potvrdil ředitel z poslední navštívené školy, gymnázia v Ivaceviči, v Bělorusku mají výuku vedenou státem, je to jako na vojně: levá – pravá. Každý vyučující přesně ví, který den má co probírat, jaký úkol zadat!

Na štěstí se ale v Bělorusku schází jak v reálu, tak na internetu několik vyučujících (a jako u nás převládají kolegyně), kterým vzdělání není lhostejné a snaží se jít svou cestou. Soustředí se kolem Aleny Paleiky, pracovnice již zmíněného vzdělávacího institutu, se kterou úzce spolupracuje naše Asociace pro mezinárodní otázky (AMO), s jejímž přispěním se semináře konaly. Zároveň AMO podporuje vyučující, kteří se snaží v zemi s diktátorským režimem šířit myšlenky svobody a demokracie. K těmto myšlenkám směřuje mediální výchova, o níž jednotlivé semináře byly.

Vzhledem k úspěchu z prosince před dvěma lety (o této cestě do Běloruska viz Informační listy č. 42) se organizátor za AMO Pavel Daněk rozhodl nebrat s sebou odborníky z institucí, ale dva učitele z praxe, kteří běloruským kolegům předají své nápady a jako rovný s rovným si popovídají o své práci.

Na konec se na letišti setkali Jiří Beneš, vyučující z I. stupně ZŠ Panenský Týnec a Pavel Martinovský z pražské ZŠ Vratislavova. Kolega Beneš vždy přiblížil, jak se s mediální výchovou začíná na I. stupni – viz příspěvek v *Nápady z hodiny*. P. Martinovský pokračoval a dokazoval na praktických ukázkách, jak u žáků prostřednictvím médií dochází v hodinách dějepisu (a trochu i čj) k rozvoji kritického myšlení. P. Martinovský vždy podotkl, jak je pro české učitele důležité, že mohou využívat pomůcek různých organizací a institucí, jakými jsou PANT, ÚSTR a další. V diskuzi se na tento fakt běloruští učitelé ptali a záviděli nám, že máme k dispozici různé sborníky, DVD, portály, odkud můžeme čerpat. A že tyto činnosti podporuje stát!!! I když i u našich východních kolegů se situace zlepšuje, díky snaze AMO vyšel první sborník a A. Paleika se svými přáteli sdílí prostor na *Googlu*.

Dva semináře proběhly v Minsku, zorganizoval je Нацыянальны

інстытут адукацыі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь. První proběhl přímo na půdě institutu, druhý byl pro vyučující, kteří se do institutu z kapacitních důvodů nedostali, organizován v jedné z běloruských středních škol (pokud jste nečetli příspěvek v IL č. 42, běloruská střední škola je náš II. a III. stupeň dohromady).

Na třetí seminář museli všichni zainteresovaní přejet až do cca 230 km vzdáleného města Pinsk v Brestské oblasti, kde proběhl seminář ve škole - ДУА „Гімназія No. 1 імя Ф Я Перца г Пінска“. V Pinsku žije přes 100 000 obyvatel, u nás by vydal z pěkné krajské město.

Součástí této expedice byla návštěva Pinských bažin (známých i jako močálů, Пинские болота), což byl nevšední zážitek i pro minské organizátory z institutu. Provázela nás místní stará průvodkyně, kdysi paní učitelka. Pinské bažiny se nachází na jihu země a údajně nikdo pořádně neví, kde v nich končí Bělorusko a kde začíná Ukrajina. V dlouhé a složité historii obou zemí vždy fungovaly jako útočiště pro pronásledované. Možná proto již Poláci navrhovali, aby se bažiny vysušily (meliorovaly), ale k přeměně bažin v úrodná pole se odhodlali až Sověti mezi první a druhou světovou válkou, pokračovali pak v 50. letech. Takže jsme dlouho jeli mezi nekonečnými lány oddělenými kanály. Z dálky se k nám, jedoucím po prašné cestě, blížily obrovské kombajny, které sklízely buď obilí nebo kukuřici. Po několika desítkách kilometrů se krajina změnila a mohli jsme zastavit a vstoupit do původního bažinatého porostu, kterým vede naučná stezka. Tak jako u mnoha skutečností zde v zemi, před nějakými deseti lety vznikl dobrý úmysl: vybudovat naučnou stezku s vyhlídkovou věží (bez pro nás samozřejmých informačních panelů), s přístřeškem a lavičkami, ale od té doby na nic nikdo nesáhl. Vše se pomalu rozpadá.

Dle vyprávění místní pamětnice se dlouho myslelo, že bažiny tu vznikly, protože dlouho po poslední době ledové zůstalo v kraji vnitrozemské moře, neboť se tu našly stopy mořských živočichů, dále různé ulity a jiné přírodniny. Podle posledních výzkumů je však pravděpodobnější teorie, že sem na konci poslední doby ledové sjel ze Skandinávie ledovec, který tu postupně roztál.

O kousek dál se nachází několik ostrovů, které tvoří jádro přírodní rezervace. Dodnes tu v odtržení od civilizace žije několik lidí. Jeden ze staříků nám ukázal loď, se kterou si jel na vedlejší ostrov pro ženu, pak své hospodářství. I když dům a hospodářská stavení vypadaly velmi staře, prý tomu tak není. V kraji bývá zvykem, že se zhruba jednou za dvacet let muž – pán domu našťve, ale opravdu hodně našťve, propadne východoslovanské trdomyslnosti, opije se a zapálí některé z celodřevěných stavení. Pak ho zase postaví.

S naší překladatelkou Světlanou jsme večer navštívili místní restauraci, abychom nasáli atmosféru. Bělorusové milují bramborové placky (дранікі), které bych přirovnal k našim bramborákům (ale dávají do nich méně koření). K

plackám si můžete objednat různé směsi (maso, zelí a klobása, nebo s omáčkami – například s liškami – jako s houbami). V Bělorusku mají obecně dobrý zvuk česká piva (v Minsku existuje i česká pivnice), možná i proto, že místní takové kvality nedosahují, někdy je lepší si objednat pivo litevské. Nicméně zrovna v Pinsku jsme narazili na chutné pivo Аліварыя, které točili jak světlé (desítku a dvanáctku), tak tmavé. K pivu se servíruje smažený sýr, avšak nikoliv jako placka (jak ho jíme u nás), ale nakrájený a osmažený na dlouhé nudličky. Co však mají v bělorusku na špičkové úrovni, to je jejich vodka. Vodku pijí pokojové teploty, ale podávají k ní na plátěčky nakrájený zmrzlý špek. Vložíte si zmrzlý plátek špeku a přeletejete vodkou.

Zde je vhodné si prozradit, jak je to v Bělorusku s financemi. Prezident Lukašenko provedl reformu a seškrtnal tři nuly. V současné době je kurz zhruba 2 běloruské ruble za euro. Ceny jsou jako u nás, spíš je tu malinko levnější, tak 90% našich, to se týká především služeb. V obchodech se najdou potraviny ještě o malinko levnější, tak 80% našich cen. Bělorusové mají levnější, státem dotované ceny energií. Nicméně vezměme v úvahu, že běloruský učitel si měsíčně vydělá 400 rublů, tedy 200 euro. Pak není divu, že hospod v Bělorusku moc není. Zároveň jsou v zemi daleko rozevřenější sociální nůžky, v hospodách najdete jen ty bohaté... A nebo cizince. Pokud jste si mzdu přepočítali a říkáte si, jak mohou místní vyjít s penězi, že špatně, tak totéž tvrdí i místní. Kdo byl z Bělorusů v Česku, tak tvrdí, že jsme pro ně úžasný západ. Snem běloruské dívky na vdávání je dostat se do USA, nebo do Německa. Pokud to nevyjde, tak do Česka – jsme pro ně zajímaví i jazykovou blízkostí, navíc se čeština v zemi studuje na vysoké škole.

Poslední seminář se odehrál na střední škole v Ivacevičích pod hlavičkou instituce s názvem: Дзяржаўная ўстанова адукацыі Ліцэй Івацэвіцкага раёна.

K materiálům prezentovaným na seminářích: kromě materiálů k moderním dějinám, které českým učitelům nabídli kolegové z ostravského PANTu, nebo z pražského ÚSTRU předvedl P. Martinovský aktivitu k Mnichovské dohodě, kterou účastníkům semináře Inspirace ASUD předvedl slovenský didaktik V. Kratochvíl. Dále ukázal pár nápadů od J. Měrce z UJEP Ústí nad Labem a dále několik svých vlastních – viz metodické listy k I. světové válce, nebo zde v IL *Nápady z hodin*.

Z češtinářských aktivit ukázal činnost, kdy si z novin vybere titulky, vystřihá je a nalepí na linkované papíry. Titulky z novin si vybírá, například titulek *Hokejisté porazili Švédsko* je k ničemu, ten je srozumitelný, to se ani nemusí číst článek, ale třeba *Osud Milady zůstává nejasný* je dobrý. Takový titulek, nalepený na linkovaném papíře, předá žákům a ti v hodině slohu zpracují – domyslí text. Zhruba tak tři žáci mají stejný titulek, další tři mají jiný. Pak si žáci texty čtou, jde o jejich fantazii, čiže řeší nějakou dívku Miladu apod. Učitel na závěr prozradí, oč šlo ve skutečném příspěvku, o vilu Miladu a squatters. Žáci rozvíjí kritické myšlení, učí se, že nelze číst jen titulky, důležitý

je obsah reportáže (zprávy), jde o to: číst a přemýšlet.

Týden po semináři dostal PM odkaz na běloruský *google disk*, kde běloruští učitelé sdílí své poznatky z netradiční výuky. Jedna z účastnic semináře tuto hru použila. Ostatní jí psali, jak je skvělá a moderní. Odvážná. Udělal něco jiného, než jí předepisuje režim.

A o to v rámci semináře šlo!

Pavel Martinovský

SPOLUPRÁCE SE SDRUŽENÍM HISTORIKŮ

SJEZD HISTORIKŮ 2017

Během podzimních setkání Sdružení historiků se řešily především dva úkoly. Jednak udělení Ceny Josefa Pekaře, jednak přípravě Sjezdu historiků 2017, který se bude konat 13. - 15. září v Olomouci.

Je pro nás potěšující, že od samého začátku příprav předpokládá Sdružení historiků, že jedna ze sekcí bude věnována školnímu dějepisu.

ASUD se aktivně podílí a po skvělých zkušenostech z ostravského sjezdu v roce 2011 jsem jako garanta sekce navrhl Doc. PhDr. Blaženu Gracovou, CSc. Paní kolegyně svou roli přijala a příprava sekce je v plném proudu.

V tuto chvíli se stále nabízí možnost, že byste se mohli přihlásit do panelů. Nabízí se tyto tři možnosti:

1. Dějepis a národní identita
2. Historické prameny ve výuce dějepisu
3. Dějiny ve veřejném prostoru: Proměny institucionální reprezentace minulosti

Pokud máte zájem, zde je odkaz <http://historieolomouc2017.upol.cz/>.

NÁPADY Z HODIN

MEDIÁLNÍ VÝCHOVA NA PRVNÍM STUPNI

Jiří Beneš, ZŠ Panenský Týnec

Škola je místem, které by mělo své žáky a studenty připravit na život. Proto musí i reflektovat společenské trendy a správným způsobem akcentovat obsahy, které svým absolventům předává. V současné době, kdy naše životy neoddělitelně provází moderní technologie a každý z nás je dvacet čtyři hodin online, je potřeba orientovat se ve změní moderního světa ještě naléhavější. Každou vteřinu, kdy jsme online, se na nás valí nespočet vyžádaných i nechtěných informací. Nástroje jakým způsobem s informacemi pracovat a jak je efektivně využívat by měla poskytovat i škola.

Ve školním prostředí vidíme již od nejmladších žáků, jak se velmi rychlým tempem sžívají s moderními technologiemi, jak komunikují ve virtuálním světě, jak přijímají a předávají informace lidem ve svém okolí. Je to jistě důvod k tomu, aby se s vzděláváním dětí v oblasti moderních technologií, médií a informací začalo co možná nejdříve.

V hodinách českého jazyka jsme na naší škole začali v rámci projektového vyučování začleňovat aspekty mediální výchovy již v prvním ročníku. Už žáci v prvních třídách jsou schopni začít pracovat s adekvátními informacemi a pomocí kritického myšlení informace hodnotit, porovnávat a strukturovat. Jeden z projektů, které v rámci mediální výchovy na naší škole proběhly a probíhají, byla příprava na práci s různými informačními médii a zdroji.

Média – jaká jsou

Základní myšlenkou projektu bylo poskytnout dětem možnost srovnat a uvědomit si výhody jednotlivých médií, postihnout jejich silné a slabé stránky a uvědomit si možnosti, která jednotlivá média nabízejí.

Prvním krokem projektu bylo porovnání zfilmované pohádky a její knižní podoby. Třídě byla nejdříve prezentována zfilmovaná podoba pohádky (Krték o Vánocích), žáci se snažili zapamatovat si děj a komplexně vnímat zpracování celé pohádky. Následně třída přečetla knižní podobu této pohádky. V nastalé diskuzi měli děti nejprve porovnat informace, které z jednotlivých médií dostali, zda obě podoby nabízejí stejné informace, či se jednotlivé podoby mění. Žáci měli popsat co ve filmové či knižní podobě přebývá nebo chybí.

Příklady postřehů srovnání filmu a knihy, které vyšly z dětské diskuze.

<u>Film</u>	<u>Kniha</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Chybí úvodní pasáž setkání myši a krtka - Umělý stromek nadělá krtkovi více problémů - Shánění stromku probíhá jiným způsobem 	<ul style="list-style-type: none"> - Chybí akční scény s vránou - Zvířátka mají pouze jeden stromek - Shánění stromku probíhá jiným způsobem

Výsledek diskuze o získaných informacích posloužil jako podklad pro rozbor mediálního prostředí, ve kterém se příběh odehrával. Děti se následně zamýšlely a snažily se zdůvodnit, proč ve filmu nebo knize byly některé informace navíc, či proč v jednom z médií chyběly. Důležitým aspektem bylo u zdůraznění, jakým způsobem jsou informace jednotlivými médii předkládány.

Příklady postřehů srovnání filmu a knihy, které vyšly z dětské diskuze.

<u>Film</u>	<u>Kniha</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Zvířátka vydávají pouze zvuky - Ve filmu je více akce, zvířátka toho více dělají - Obraz a zvuk 	<ul style="list-style-type: none"> - Zvířátka uměla mluvit - Více popisů kde se děj odehrává - Zvířátka a předměty dělají méně činností - Popis zvířat a prostředí

Finální fází srovnání filmové a knižní podoby pohádky byla snaha podchytit silné a slabé stránky srovnávaných médií. Žáci se měli vyjádřit k problematice předání informací, k efektivitě jejich předávání, k množství předávaných informací.

Příklady postřehů srovnání filmu a knihy, které vyšly z dětské diskuze.

<u>Film</u>	<u>Kniha</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Informace plynou rychle - Je snadné něco přehlédnout - Informací je hodně - Vytvoření velmi konkrétní představy jak co vypadá a co se děje - Ideální pro rychlý přehled - Těžké vybrat podstatné informace 	<ul style="list-style-type: none"> - Informací je méně - Informace jsou lépe zpracovatelné, méně se jich ztratí - Čtenář si musí prostředí vytvořit sám - Dobré pro získání důležitých informací - Získávání informací trvá déle

Výsledky na sebe navazujících diskuzí byly zaneseny do tabulek, které shrnovaly průběh jednotlivých debat a vytvářeli obrázek rozdílů mezi jednotlivými podobami příběhu i prostředků, které jednotlivá média využívají. Děti nakonec zhodnotily obě média a snažily se rozhodnout, pro které situace se hodí lépe a na co si při jejich využití dát pozor a jaké jsou výhody.

Zfilmovaná podoba se podle prvňáků hodí lépe pro rychlý přehled o celé situaci a utvoření si velmi konkrétní představy o tématu. Vše je ale vykoupeno vysokou šancí na ztrátu nebo nepostřehnutí některých i třeba důležitých informací. Knižní podobě děti udělili kladné body za nezahlcení informacemi, efektivnost předání informací a relativní volnost a menší vnucování názoru při vytváření si představ. Nevýhody viděli v časové náročnosti, vytvoření méně přesné představy, která je velmi subjektivní.

Dalšími kroky projektu, který teprve bude následovat je srovnání internetu, rozhlasu, knihy a audiovizuálních médií velmi podobným způsobem. Žáci by měli srovnávat informace, které budou schopni vyhledat na internetu a knihách s těmi, které budou dostávat v podobě televizních či rozhlasových dokumentů nebo zpráv.

Výsledkem celého projektu by měla být představa, tabulka, poskytující dětem náhled na jednotlivá média. Zhodnocovala jejich silné a slabé stránky a umožnila by dětem vytvořit si představu v jaké chvíli je vhodné jaké médium použít a jaká jsou rizika (nevýhody) spojené s jeho využitím.

Celý projekt by tak již na prvním stupni měl vytvořit u dětí představu, jaká média máme, jaké jsou jejich výhody a nevýhody a co od jednotlivých médií můžeme čekat. Žádoucím výstupem by měl být i vytvořený základ pro následnou práci v oblasti mediální výchovy, kdy děti již budou pracovat s informacemi a budou zkoumat jejich relevantnost pro vytvoření objektivního náhledu na situace ve světě kolem.

NAJDI VHODNOU FOTOGRAFII

Pavel Martinovský, ZŠ Vratislavova, Praha

Pozn. Příspěvek ze semináře v Bělorusku.

Klíčová slova: USA ve 2. polovině 20. století, boje Afroameričanů za svá práva, Rosa Parksová, Martin Luther King, segregace.

Na začátku látky o problematice bojů Afroameričanů představím – promítnu na stěnu žákům 4 obrázky. Žáci pracují ve skupině.

Úkol zní: Jste redaktoři novin a máte dát na titulní stranu fotografii, která hovoří o situaci Afroameričanů (černochoů) v USA na začátku 60. let. Kterou fotografii vyberete? Svůj výběr odůvodněte.

Dvě fotografie jsou z nepokojů v Birminghamu 1963, další zobrazuje Rosu Parksovou, jak usedla na sedadlo v autobuse, poslední ukazuje Martina Luthera Kinga.

Důležitá je diskuze ve skupině, kdy se žáci navzájem přesvědčují, proč by jaká fotografie byla zajímavá, jak k ní snímek promlouvá, co za ním vidí.

Samozřejmě se do výběru promítne jejich osobní zkušenost, jejich chápání světa skze každodenní realitu. Některým nepříjde divný snímek se sedící Rosou Parksovou, než někoho ve skupině napadne otázka – Co kdyby nemohla? Zároveň některým nepříjde divný řečník M. L. King, zvláště když znají B. Obamu. Na závěr všechny skupiny svůj výběr prezentují.

Fotografie jsou staženy z anglo-americké mutace wikipedie.

POHLEDY NA NAŠE ROLE

Příspěvek, který připravila Ivana Gabařová na semináři v Terezíně

Vyučující ukáže žákům fotografií, na níž stojí žena v kabátě a zeptá se na názor žáků. Může si pomoci několika otázkami.

Jakou roli má paní na obrázku?

Co dělá?

Co byste o ní řekli?

Jak na vás působí?

Jedná se o oběť, nebo o agresora?

Není to pomocník?

Žáci se vcitují do role, kterou by mohla osoba prožít.

Ve skutečnosti se jedná o paní Ans van Dijkovou, která se dvěma židovkami za války ukrývala, ale gestapo ji našlo a přesvědčilo, aby přijala role pro výzvědnou službu. Udala přes 145 lidí včetně svého bratra, z nichž více než polovina zemřela, celkem se však odhaduje, že má na svědomí nepřímo kolem 700 životů. A v tuto chvíli mohou padnout vybrané otázky znova!

<https://dirkdeklein.net/2016/11/17/ans-van-dijk-jewish-nazi-collaborator/>

Stejná aktivita se nabízí u fotografie muže, kterým je Johannes Bogaard (čte se *Bochárd*).

Kdo je ten muž?

Jak a proč je oblečen?

Jaké charakterové vlastnosti byste mu připsali?

Jakou roli má na obrázku?

Co dělá?

Co byste o něm řekli?

Jak na vás působí?

Jedná se o oběť, nebo o agresora?

Není to pomocník?

Žáci se vcitují do role, kterou by mohla osoba prožít.

Jedná se o holandského národního hrdinu, jenž na svém statku schovával za války Židy. Jako věřící křesťan se řídil slovy, že Židé jsou lidé Bible. Celkem do své akce zapojil celou rodinu i lidi z vesnice. Po válce obdržel

ocenění *Spravedlivý mezi národy*. Nic na tom, že měl s několika židovskými dívkami milostný poměr (pravděpodobně z jejich strany nedobrovolný).
<http://db.yadvashem.org/righteous/family.html?language=en&itemId=4014000>

POHLEDY NA NAŠE ROLE 2

Na základě práce I. Gabařové připravil P. Martinovský

Podívejte se na obrázek s mužem se zbraní a dvojicí.

Kdo jsou ti lidé?

Jak a proč jsou oblečení?

Jaké charakterové vlastnosti byste jim připsali?

Jakou roli mají na obrázku?

Co byste o nich řekli?

Jak na vás působí?

Kdo je oběť, kdo agresor?

Jedná se o jednu z nejstrašnějších dozorkyní z několika KT Irmu Grese. Po válce byla obviněna, odsouzena a popravena -
https://cs.wikipedia.org/wiki/Irma_Grese, http://wikicharlie.cl/w/Irma_Grese, byl o ní natočen film *Pasažerka* <http://www.csfd.cz/film/122458-pasazerka/prehled/>.

PROJEKT SPOLEČNOSTI JEDEN SVĚT NA ŠKOLÁCH, PŘÍBĚHY BEZPRÁVÍ NA SŠ

Brno 3. listopadu 2016

Tak jako v minulých letech se i letos PK dějepisu naší školy zapojila do celostátního projektu společnosti Jeden svět na školách – Příběhy bezpráví. Vždy v listopadu žákům promítáme vybrané dokumentární filmy s tematikou bezpráví v době vlády KSČ v Československu. Promítání dokumentu předchází krátká prezentace a stručný historický výklad. Letošním tématem byla železná opona. Vybrali jsme tři kratší dokumenty – Dráty, které zabíjely, Opona dokořán a Roztrhán zaživa. Neméně důležitou součástí projekce je výstavka v Informačním centru a beseda s pamětníkem. Letos se nám podařilo získat vzácnou pamětnici, paní Věru Sosnarovou, poslední žijící svědkyni gulagu u nás, hrdinku knihy *Krvavé jahody*. Vzhledem k intimním tématům jsme zvolili k besedě komornější publikum. Besedy se zúčastnila třída IT2 a naši češtináři.

O dokumentech i besedě jsme diskutovali druhý den v hodinách. Z pocitů, které měli žáci anonymně napsat, vybíráme :

... Přednášky o historii jsou dobrým obohacením výuky o informace, které se jinak neprobírají. Beseda s pamětníkem dokáže nejlépe přiblížit danou dobu a tehdejší způsob života tak, jak to v žádné učebnici nenajdeme.

... S paní Sosnarovou to bylo velmi emotivní, krásné vyprávění. Je mi líto toho, co prožila, v jednu chvíli jsem byl i dojatý.

... Když člověk slyší ta muka, která prožila, tak úplně přehodnotí svůj pohled na

*svět. Jeho problémy se v porovnání s jejími stanou malichernými.
... Beseda se mnou opravdu otřásla a myslím, že by to měl slyšet každý.
... Jsem si jist, že na takovou zkušenost jen tak nezapomenu.
... Jsem rád, že naše třída měla tuto výsadu.*

M.Kalčíková, SŠ informatiky, poštovníctví a finančnictví, Brno

PŘÍBĚHY BEZPRÁVÍ S 8. A 9. TŘÍDOU

Vyšehrad 28. listopadu 2016

V uplynulém týdnu se žáci 8. a 9. tříd účastnili projektu Jeden svět na školách s názvem Příběhy bezpráví. Zhruba na hodinu k nám přišla na debatu se žáky paní Miroslava Havelková. Popsala žákům, jak vypadala každodenní realita, když jste odmítli spolupracovat s režimem. Co vše bylo spojeno se snahou publikovat názory, které se neshodovaly s oficiálními. Jaké to bylo, když jste se rozhodli poslouchat jinou hudbu, než tu státem a stranou uznávanou.

S jejím životním příběhem pracujeme i v dalších hodinách. Například dnes devátáci v hodině literatury, kdy jsme se bavili o hrdinech, označili paní Havelkovou za hrdinku. Pravda, nenasazovala život, nikoho neosvobodila, ale jak se žáci shodli, bránila svobodu. A tím jim je sympatická.

Jitka Fárová, ZŠ Vratislavova, Praha

POMŮCKY - NÁPADY

DIVADLO LÍŠEŇ

Doporučuje Martina K.

Nejen návštěvníkům Brna doporučuji úžasné Divadlo Líšeň s hrami *Putin lyžuje* a *Hygiena krve*. Také deník zakladatelky zde stojí za přečtení.

Klikejte: <http://divadlolisen.cz/o-divadle/divadelni-denik/>

https://cs.wikipedia.org/wiki/Brn%C4%9Bnsk%C3%A1_k%C3%A1znice

INFORMAČNÍ LIST č. 45 vydal ASUD v prosinci 2016

Informační listy číslo 44 a 45 za rok 2016 vyšly v rámci *Dotačního programu MŠMT na podporu činnosti nestátních neziskových organizací působících v oblasti předškolního, základního, středního a základního uměleckého vzdělávání v roce 2016, Č.J. MSMT-9561/2016-3.*

Redakční uzávěrka prosinec 2016.

Neprošlo jazykovou kontrolou.

Redakční rada: Výbor ASUD. Redakce a přepis Pavel Martinovský.

Nepodepsané příspěvky – Pavel Martinovský.

Zaslané příspěvky nejsou jazykově upravovány.

K výtvarnému doplnění IL 45 byla využita běžná loga, fotografie o akcích a další činnosti ASUD, Jiří Mikulica, L. Boháčová, M. Boldišová, M. Kalčíková, pMa a z internetu.

Kontaktní adresa: ASUD, Vratislavova 13, 128 00 Praha 2

E-mail: asudcr@seznam.cz ,

Číslo konta **19261573 99/ 0800** Internet: www.asud.cz

Pokladník: Kateřina Dražanová

Informační listy jsou také volně ke stažení (kopírování) na stránkách ASUD.